

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากการศึกษาเปรียบเทียบเชิงปรัชญา เรื่อง ธัมมิกราชาและราชาปราชญ์ ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับความหมาย ลักษณะ คุณสมบัติ อำนาจหน้าที่ และวิธีที่ได้มา ตลอดจนความเหมือนและความแตกต่าง ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. พระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญกับบุคคล ขณะที่เพลโตให้ความสำคัญกับระบบโครงสร้าง

พระพุทธศาสนา มีแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล เพราะพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับคุณค่าของความเป็นมนุษย์ โดยเน้นความเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ เพื่อให้แบ่งแยกคนโดยชาติกำเนิด โคตร ตระกูล แต่ให้กำหนดแบ่งโดยพฤติกรรม การกระทำ คนมิได้เป็นพรหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ เป็นศูทรเพราะชาติกำเนิด แต่เพราะการกระทำ ตามหลักการนี้ พระพุทธศาสนายึดเอาการกระทำหรือความประพฤติมาเป็นเครื่องกำหนดมนุษย์ นอกจากเท่ากัน ในความเป็นมนุษย์แล้วยังมีความเท่าเทียมกันต่อกฎธรรมชาติ คือ มนุษย์ทุกคนอยู่ในกฎธรรมชาติอย่างเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นคนในชนชั้นไหน ก็ตกอยู่ในกฎธรรมชาติอย่างเดียวกัน กฎธรรมชาติไม่เลือกว่าใครเป็นใคร แต่ทุกคนเสมอกันหมด เช่น กฎแห่งกรรมก็เสมอกัน กฎธรรมชาติในลักษณะอื่นๆ เช่น การเกิด แก่ เจ็บ ตายก็เหมือนกัน มนุษย์ทุกคนจึงมีความเท่าเทียมกันในกฎธรรมชาติ พระพุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญกับคน เน้นให้แก้ปัญหที่ตัวบุคคล เพราะปัญหาทุกอย่างสืบเนื่องอยู่กับคน จากการกระทำของคน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านสังคม การเมือง การปกครอง ก็เกิดขึ้นเพราะการกระทำของคน มันมิได้เป็นปัญหาที่ระบบการเมือง ระบบการเมืองจะเป็นประชาธิปไตย จะเป็นคอมมิวนิสต์ ก็ได้ แต่ปัญหามันอยู่ที่คนที่เข้าไปใช้อำนาจในระบบนั้น หากคนที่เข้าไปใช้อำนาจเป็นคนดีมีคุณธรรม ระบบการเมืองนั้นก็ย่อมเป็นระบบการเมืองที่ดี เป็นระบบการเมืองที่ให้ประโยชน์ ให้ความสุขความเจริญรุ่งเรือง แก่ประชาชนผู้อยู่ภายในรัฐนั้น ตรงกันข้ามหากผู้ที่เข้าไปใช้อำนาจเป็นคนไม่ดี ไม่มีคุณธรรมเป็นคนชั่ว เมื่อเข้าไปใช้อำนาจก็ย่อมใช้อำนาจไปในทางกอบโกยผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง กดขี่ ข่มเหง สร้างความเดือดร้อน ความวุ่นวาย ความไม่สงบสุขให้แก่ประชาชนผู้อยู่ภายในรัฐนั้น ๆ จากการที่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับบุคคลในฐานะปัจเจกบุคคลในสังคมมากกว่าระบบการเมืองหรือรัฐ ดังนั้นจึงไม่ให้ความสำคัญ

สำคัญกับระบบของการปกครองหรือรูปแบบของรัฐมากนัก เพราะไม่มีรูปแบบใดที่เหมาะสมกับคนทุกที่ทุกเวลา และทุกระบบสามารถปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนได้ทั้งสิ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาได้หันเหความสนใจของการปกครองออกจากความมีอำนาจ หรือ ความยิ่งใหญ่ด้วยอำนาจ มายังความสงบสุขของประเทศชาติ และประชาชนสอนให้ใช้อำนาจเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน อำนาจและความยิ่งใหญ่มีใช้จุดหมายแต่กลายเป็นอุปสรรค สำหรับใช้สร้างสรรค์ประโยชน์สุข หรืออีกนัยหนึ่งความยิ่งใหญ่ของผู้ปกครองมิใช่อำนาจ รัฐที่ดีหรือการปกครองที่ดี เป็นเพียงสิ่งที่ทำให้คนมีเสรีภาพ มีโอกาสหรือมีสภาพแวดล้อมที่ดี ทำให้เกิดความสะดวกในการทำความดีเท่านั้น พระพุทธศาสนาจึงมิได้มุ่งที่ระบบการเมืองหรือรัฐ ว่าจะจะเป็นแบบใดจึงจะดีที่สุด แต่มุ่งที่ตัวบุคคลให้ความสำคัญกับตัวบุคคลโดยเฉพาะบุคคลผู้มีหน้าที่ปกครอง กล่าวคือ เมื่อผู้ปกครองเป็นคนดีแล้วไม่ว่าจะปกครองด้วยระบบใดก็ย่อมจะนำประชาชนไปสู่ความดีและความสุขได้ทั้งสิ้น

เพลโต มีแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับระบบหรือสังคม เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม มนุษย์จึงไม่สามารถอยู่ตามลำพังคนเดียวได้ รัฐหรือสังคมจึงเป็นสถาบันอันจำเป็นต่อความเป็นมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้ หากแยกตนเองอยู่อย่างโดดเดี่ยวภายนอก รัฐมนุษย์จึงต้องมาอยู่ร่วมกันในรัฐ เพื่อที่มนุษย์จะได้บรรลุเป้าหมายขั้นสูงสุดของชีวิตได้ รัฐจึงต้องมีสถาบันการปกครองไว้เพื่อให้สวัสดิการแก่มนุษย์ทุกคน โดยเฉพาะการพัฒนาสติปัญญานั้นมนุษย์ไม่สามารถพัฒนาได้เอง จึงต้องมีรัฐเป็นผู้จัดระบบการศึกษาให้อย่างถูกต้อง เพื่อมนุษย์แต่ละคนจะได้เรียนรู้ในสิ่งที่ดีและถูกต้อง รัฐจึงเป็นรัฐที่สมบูรณ์ได้ และ เนื่องจากเพลโตเป็นนักปรัชญาที่คิดในเชิงสังคม สิ่งที่เพลโตเน้นในการแก้ปัญหาชีวิตก็คือการสร้างระบบหรือสังคมที่ดีไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การเมือง การปกครอง ซึ่งจะเห็นได้จากอุดมรัฐ ที่เพลโตไม่ต้องการให้มีความเป็นปัจเจกบุคคลเหลืออยู่เลย ในอุดมรัฐจึงห้ามมิให้มีครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์ส่วนตัวในฐานะ พ่อ แม่ ลูก เพราะครอบครัวจะนำไปสู่การปลูกฝังความเป็นปัจเจกบุคคล ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของรัฐหรือสังคม จากการที่เพลโตให้ความสำคัญกับระบบ เพลโตจึงเสนอรูปแบบของรัฐหรือการปกครองที่ดีที่สุดตามความเห็นของเขาในหนังสือ The Republic (อุดมรัฐ) ว่ารัฐที่ดีที่สุดจะต้องมีความยุติธรรมเป็นหลักและต้องปกครองโดยราชาปราชญ์ (Philosopher King) ส่วนระบบการปกครองจะเป็นรูปแบบใดก็ได้ระหว่างการปกครองแบบอภิชนาธิปไตยกับการปกครองแบบราชาธิปไตย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ปกครอง แต่อย่างไรก็ตามจุดประสงค์ที่แท้จริงของเพลโตนั้น ต้องการให้อำนาจการปกครองขึ้นอยู่กับคณะหรือกลุ่มบุคคลที่มีจำนวนพอสมควร คือ

การปกครองแบบอภิชนาธิปไตย เพราะเพลโตเห็นว่าจะเป็นการปลอดภัยกว่าและจะประกันความยุติธรรมและความสุขของประชาชนได้แน่นอนกว่า

จะเห็นได้ว่าพื้นฐานทางความคิดของพระพุทธศาสนาและเพลโตมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน เพลโตจึงเป็นตัวแทนที่ดีของการแก้ปัญหามนุษย์ในโลกตะวันตก ซึ่งวิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหามนุษย์ส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องการคิดค้นเรื่องระบบทั้งสิ้น ทำให้คนในสังคมตะวันตกนั้นแต่ละคนมีความเป็นตัวของตัวเองที่มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นผ่านระบบหรือข้อกำหนดทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จึงเป็นความสัมพันธ์โดยกฎเกณฑ์ที่ถูกกำหนดขึ้นเป็นระบบภายในสังคม เพราะเหตุนี้ ชาวตะวันตกเห็นว่า รัฐและระบบการปกครองจึงมีความสำคัญกว่าปัจเจกชน ปัจเจกชนที่ดีได้ก็เพราะรัฐ รัฐจึงมีหน้าที่ส่งเสริมให้เกิดความดีงามแก่ประชาชน และนำประชาชนไปสู่ความดี ดังนั้นถ้าไม่มีรัฐมนุษย์จะไม่สามารถบรรลุจุดหมายในชีวิต คือ ความดีได้เลย

พระพุทธศาสนาเน้นความเป็นปัจเจกบุคคล และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลโดยตรง เป็นความสัมพันธ์ที่คนกับคน ไม่ใช่คนกับกฎเกณฑ์ ดังนั้น ปัจเจกบุคคล เป็นคนดี มีคุณธรรม มีความสามารถ มีคุณภาพ ก็ย่อมทำให้สังคมเป็นสังคมที่ดี ตรงกันข้ามหากปัจเจกบุคคลไม่ดี ไม่มีคุณธรรม ไม่มีความสามารถ ไม่มีคุณภาพ ระบบการปกครองจะดีมากเพียงใดก็มีอาจทำให้เกิดความสงบสุขให้แก่รัฐและประชาชนได้ ทั้งนี้เพราะระบบการปกครองเป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดขึ้นมา ระบบการปกครองจึงจะเป็นสิ่งที่ดีกว่าบุคคลย่อมเป็นไปได้ และระบบการปกครองจะดีมาน้อยเพียงใดก็ย่อมขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคลทุกคนที่อยู่ในสังคมนั้นว่าเป็นคนดีมาน้อยเพียงใด ดังนั้น ถ้าปัจเจกบุคคลดี มีคุณภาพ มีความสามารถ สังคมก็ย่อมจะเป็นสังคมที่ดีเป็นสังคมที่สงบสุข

มีข้อสงสัยเกิดว่า การที่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับบุคคลนั้น เป็นเพราะพระพุทธศาสนาเชื่อว่า โดยธรรมชาติมนุษย์มีความดีงามอยู่ในขณะที่เพลโตเชื่อว่าโดยธรรมชาติมนุษย์มีสภาวะที่จะนำไปสู่ความชั่วได้ จึงทำให้เพลโตคิดถึงกฎระเบียบที่จะป้องกันไม่ให้มนุษย์ตกไปสู่ความชั่ว

การให้ความสำคัญที่แตกต่างกันนี้ นำไปสู่ระบบคุณค่าทางสังคมที่แตกต่างกัน นั่นคือในสังคมชาวพุทธให้คุณค่ากับความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ขณะที่ในสังคมตะวันตกที่ได้รับอิทธิพลความคิดแบบเพลโต ให้คุณค่ากับกฎระเบียบสูง

อิทธิพลแนวความคิดของพระพุทธศาสนา ที่ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล จะเห็นได้จากสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนา ตัวอย่างเช่น สังคมไทย ซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนา

ประชาชาติ สังคมไทยจึงเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับตัวบุคคล กับความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ตั้งแต่ระดับครอบครัว ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง บิดา มารดา และบุตร สถาบันครอบครัวจึงเป็นสถาบันแรกและเป็นสถาบันหลักของสังคม ซึ่งจะเห็นได้ว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับครอบครัว มีการจัดระเบียบ ความสัมพันธ์ ระหว่างบิดา มารดา กับบุตร ตลอดจนแยกแยะสิทธิและหน้าที่ของทั้ง 2 ฝ่ายไว้อย่างชัดเจน เช่น บิดา มารดา มีหน้าที่เลี้ยงดูปกป้องให้ความรักให้การศึกษาแก่บุตร ในขณะที่บุตรก็ต้องให้ความเคารพเชื่อฟัง กตัญญูทดแทนบุญคุณของบิดามารดา

แนวคิดแบบพระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดระบบอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นปัญหาของระบบการเมืองไทย ได้แก่ การที่แต่ละคนมีแนวโน้มที่จะมีความจงรักภักดีต่อบุคคล พวกพ้องญาติพี่น้องหรือท้องถิ่นของตนมากกว่าสังคมโดยรวม พวกนักการเมืองส่วนมากจะเป็นสมาชิกของระบบอุปถัมภ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเสมอ สิ่งนี้มีผลต่อการซื้อสิทธิขายเสียง การซื้อขายสิ่งของ การใช้กฎข้อบังคับการออกใบอนุญาต การบรรจุแต่งตั้งบุคคลในวงราชการ รวมทั้งการควบคุมและการใช้เงินทองของทางราชการ ฯลฯ

ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย มีลักษณะตอบแทนซึ่งกันและกัน ผู้อุปถัมภ์ก็ต้องการการสนับสนุนและบริการจากพรรคพวกของตน ส่วนพรรคพวกในกลุ่มก็ต้องการการการคุ้มครองและส่วนแบ่งในผลประโยชน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่การงาน ระบบทางการเมืองไทยจึงถูกครอบงำโดยระบบอุปถัมภ์ ในลักษณะที่ความสัมพันธ์ส่วนตัวมากกว่าความสัมพันธ์ตามกฎหมายระเบียบของสังคมจากรายงานของสภาวิจัยแห่งชาติ การคอรัปชั่นในราชการไทยในรูปของระบบอุปถัมภ์ มีลักษณะดังนี้ คือ 1) ข้าราชการระดับสูง ช่วยผู้ใต้บังคับบัญชาผู้กระทำผิดโดยไม่ลงโทษ 2) ผู้บังคับบัญชาสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาให้ได้รับเงินเดือนสูงขึ้นโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจากไม่มีคุณสมบัติถูกต้องตามกฎหมาย 3) บรรจุผู้ที่ไม่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ารับราชการ โดยถือความเป็น ญาติ พี่น้อง และการรับสินบน 4) ผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้บังคับบัญชาได้รับความช่วยเหลือให้ได้รับเงินเดือนของทางราชการ โดยไม่ต้องปรากฏตัว 5) บุคคลในครอบครัวหรือในกลุ่มพวกพ้องของตนได้รับความช่วยเหลือให้ได้รับทุนการศึกษา โดยมีการสอบพอเป็นพิธีหรือไม่ก็ได้ และ 6) บุคคลในครอบครัวหรือในกลุ่มพวกพ้องได้รับอนุญาตให้ทำการค้าขายกับหน่วยราชการโดยได้รับสิทธิพิเศษ (สภาวิจัยแห่งชาติ, 2509 : 49 – 112)

การยึดถือในตัวบุคคลมากกว่าหลักการ นอกจากจะนิยมระบบอุปถัมภ์แล้ว ความสัมพันธ์และการช่วยเหลือกันเป็นการส่วนตัวยังมีความสำคัญมากในการประกอบกิจกรรมเกือบ

ทุกอย่าง การรวมกลุ่มในทางการเมืองหรือสังคม จึงต้องอาศัยบุคลิกภาพของผู้นำเป็นหลัก ยิ่งกว่านั้นคนไทยยังเป็นผู้เล็งผลเลิศในทางปฏิบัติ มากกว่าจะยึดมั่นในอุดมการณ์ กล่าวคือสนใจกับสิ่งที่เป็นไปได้ ในทางปฏิบัติ โดยปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือสภาพความเป็นจริงได้โดยไมยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องที่ตนเองทำได้หรือให้ผลประโยชน์แก่ตนเองอย่างชัดเจน เช่น การนิยมเข้าข้างผู้ชนะ ใครยึดอำนาจได้ก็ถือเป็นฝ่ายถูก เป็นต้น จึงมีการยึดมั่นในความสำคัญของตัวบุคคล มากกว่าหลักการ หรือเหตุผล เช่น ในการเลือกตั้ง คนทั่วไปมักจะคำนึงถึงคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร มากกว่านโยบายหรืออุดมการณ์ของพรรคการเมือง

ส่วนผลดีที่เกิดจากการให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล คือจะออกมาในรูปรักเพื่อนรักฝูง รักกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกหรือพื้นเพมาจากแหล่งเดียวกัน การรักพวกพ้องเห็นได้ตั้งแต่วัยเรียน ที่ส่วนใหญ่จะรักสถาบันที่ตนเล่าเรียนมา และจะเห็นเด่นชัดถ้ามีการคุกคามขู่เข็ญไม่ว่าจะเป็นจริงหรือไม่ก็ตามจากพวกอื่น จะทำให้ภายในกลุ่มมีการรวมตัวกันแสดงความรักพวกพ้องต่อต้านกับกลุ่มที่ตนคิดว่าเป็นปฏิปักษ์กับกลุ่มของตน (สุพัตรา สุภาพ, 2516 : 91) หลักอันนี้จะเห็นได้ทุกระดับและทุกขนาด เช่น ในครอบครัว ถ้าพี่น้องทะเลาะกันเองไม่เป็นไร แต่ถ้าพี่น้องคนใดเกิดไปมีเรื่องกับคนนอกบ้าน พี่น้องที่เคยทะเลาะกันจะหันมารวมตัวกันต่อต้านกับบุคคลภายนอก แม้แต่คนทำงานก็เช่นกัน จะมีการรวมกลุ่มพวกเรา พวกเขา เจ้านาย หรือผู้บังคับบัญชาจะมีพรรคพวก หรือพวกพ้องของตน และคอยปกป้องคุ้มครองลูกน้องที่จงรักภักดีต่อตน จะเห็นได้จากสังคมไทยที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีองค์พระมหากษัตริย์ เป็นประมุขทำให้คนไทยให้ความสำคัญกับสถาบันพระมหากษัตริย์ คนไทย จึงมีความรักและเทิดทูนองค์พระมหากษัตริย์ว่าทรงเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของคนไทยทั้งชาติ และการที่ชาติไทยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นำ ทำให้สังคมไทยมีความเป็นปึกแผ่นแน่นหนา เหตุเช่นนี้ก็เพราะพระมหากษัตริย์ทรงปกครองแผ่นดินโดยทศพิธราชธรรมตลอดมา และจะเห็นได้จากกรณีที่สถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นสถาบันที่เคารพเทิดทูนสูงสุดได้ถูกผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์คุกคามตลอดมา และจะเห็นว่าไม่มีประเทศใดในค่ายคอมมิวนิสต์ที่จะยังคงรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้ ดังปรากฏตัวอย่างมาแล้วเมื่อฝ่ายนิยมระบบเผด็จการคอมมิวนิสต์เข้ายึดครองประเทศใดก็ตามจะต้องกำจัดสถาบันศาสนาและพระมหากษัตริย์ เช่น ในลาว เขมร เป็นต้น แม้จะปรากฏว่ากษัตริย์บางประเทศ ให้ความร่วมมือต่อสู้กับขบวนการคอมมิวนิสต์ก็ตาม แต่ท้ายที่สุดราชบัลลังก์ก็ถูกทำลายด้วยลัทธิเผด็จการจนหมดสิ้น อำนาจพรชนจากขบวนการก่อการร้ายคอมมิวนิสต์จะโค่นล้มทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์ให้พินาศไปในทันที ด้วยอุดมการณ์ที่มุ่งจะให้เจ้าลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นศูนย์รวมจิตใจของลัทธิ และพรรคคอมมิวนิสต์แทนนั่นเอง แต่สำหรับประเทศไทยตราบใดที่

ประชาชนชาวไทยยังเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมแห่งดวงใจไทยทั้งชาติ ตราบ
 นั้นลัทธิคอมมิวนิสต์ย่อมไม่มีทางทำลายสถาบันอันเป็นที่เคารพรักนี้ลงได้ พลังแห่งความรัก
 ความศรัทธา เทิดทูนที่ชาวไทยถวายแด่องค์พระมหากษัตริย์จะเป็นปราการสำคัญประการหนึ่งที
 สามารถสกัดกั้น ความชั่วร้าย หรือความมัวเมาหลงผิดในลัทธิที่ไม่พึงปรารถนาได้แน่นอน วิธีการ
 โฆษณาชวนเชื่อและการกล่าวร้ายโดยไม่มีมูลความจริง เพื่อให้เกิดความเสื่อมเสียแก่สถาบันพระ
 มหากษัตริย์ตามที่ฝ่ายก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ พยายามกระทำอยู่ตลอดมานั้นไม่อาจล้มล้าง
 ความศรัทธาในจิตใจปวงชนชาวไทยได้สำเร็จ ดังเช่นคำกล่าวของ นายวอลเตอร์ ลิปแมน
 ชาวอเมริกันที่ว่า

“ระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดีกว่าระบอบ
 ประชาธิปไตยซึ่งมีประธานาธิบดีเป็นประมุข เพราะเท่าที่ผ่านมาระหว่างสงคราม
 โลก ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 นี้ เมื่อประเทศอยู่ในภาวะคับขัน พระมหากษัตริย์ทรง
 แก้ไขวิกฤตการณ์ได้ดีกว่าประธานาธิบดี เช่น อังกฤษ สวีเดน เดนมาร์ก นอร์เวย์
 เป็นต้น เนื่องจากทรงมีพระบารมีและพระปรีชาสามารถสูง ประกอบกับทรงได้
 รับความจงรักภักดีจากพลนิกรโดยทั่วถ้วน ทั้งพระองค์ก็ทรงปราศจากอคติ
 ทางการเมืองด้วยประการทั้งปวง เพราะทรงอยู่เหนือการเมือง ส่วนประเทศที่มี
 การปกครองแบบสาธารณรัฐ เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน และอิตาลี นั้น ประธานาธิบดี
 เกือบจะก้ำกึ่งอยู่กับการเมือง ย่อมตกเป็นเป้าของการวิพากษ์วิจารณ์ได้ แม้จะมี
 อิทธิพลในทางการเมืองอย่างไร ก็ไม่เท่ากับพระบารมีที่พระมหากษัตริย์มีต่อ
 ประชาชน” (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2526 : 18)

แนวคิดแบบเพลโต ทำให้เกิดระบบกฎหมาย เนื่องจากเพลโตไม่ให้ความสำคัญกับ
 บุคคลแต่ให้ความสำคัญกับระบบ โดยเฉพาะการที่เพลโตไม่ให้ความสำคัญกับระบบครอบครัว
 เพราะระบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจะทำให้เกิดการหลงใหลในการแสวงหาทรัพย์สินมา
 บำรุงครอบครัว ทำให้เกิดปัญหาครอบงำและทำให้คนในสังคมไม่สามารถอุทิศตนให้กับสังคมได้
 อย่างเต็มที่ สังคมที่ให้ความสำคัญกับระบบหรือรัฐจึงเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับตัวบท
 กฎหมาย ซึ่งถือเป็นหลักการปกครองอันสูงสุดของประเทศ การละเมิดกฎ หรือการทำผิดกฎถือ
 เป็นความผิดที่ร้ายแรง ซึ่งทุกคนในสังคมไม่มีเหตุผลที่จะละเมิดกฎหมาย หรือกฎใด ๆ ที่ตั้งขึ้นใน
 สังคมนั้น

การดำเนินชีวิต จึงอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์อันเข้มงวดกวดขัน ซึ่งเราจะเห็นได้จากสังคมตะวันตก ที่ยึดถือกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง การเลือกผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่ในการปกครองประเทศ เลือกเพราะยึดถือในนโยบายหรืออุดมการณ์ของพรรคการเมือง หรือของบุคคลนั้น ๆ มิได้เลือกที่ตัวบุคคลหรือเลือกเพราะมีความสัมพันธ์ส่วนตัวและบุคคลคนนั้นและผ่านขบวนการที่มีกฎระเบียบที่ถูกต้องได้รับการยอมรับจากประชาชน

จะเห็นได้ว่าจากรากฐานความคิดแบบเพลโตที่ให้ความเชื่อมั่นในตัวระบบ หรือรัฐเป็นรากฐานในการสร้างสรรค์สังคมแบบตะวันตก ซึ่งประชาชนหรือคนในตะวันตกจะให้ความสำคัญกับกฎระเบียบ ดังนั้นคนในสังคมตะวันตกจึงมีขบวนการอบรมกล่อมเกลาคคนให้เห็นถึงความสำคัญของกฎระเบียบ เห็นว่ากฎระเบียบเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทุกคนในสังคมจะต้องให้ความเคารพในกฎระเบียบ ว่ากฎระเบียบของสังคมนั้นเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่และเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต ทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมอย่างเคร่งครัดการฝ่าฝืนกฎระเบียบถือเป็นความผิดที่ใหญ่หลวงและถือว่าได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม ซึ่งจะเห็นได้จากสังคมอเมริกันที่สามารถรักษาสันติภาพภายนอก คือ สันติภาพของสังคมมาได้เป็นเวลายาวนานก็เพราะได้วางระบบโดยมีกฎเกณฑ์กติกา เช่น รัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ ที่มั่นคงดังที่คนอเมริกันภูมิใจในสังคมของคนว่า มีหลักการปกครองกันด้วยกฎกติกา (The Rule of Law) ซึ่งจะขอยกตัวอย่างสังคมที่ให้ความสำคัญกับระบบแต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับสังคม โดยเฉพาะสังคมอเมริกันที่ถือว่าเป็นสังคมที่เจริญและพัฒนามากที่สุด มีคุณผู้หญิงท่านหนึ่งชื่อ ลิน วี. เซนนี่ (Lynne. V. Cheney) เป็นอดีตประธานกองทุนแห่งชาติเพื่อมนุษยศาสตร์โดยดำรงตำแหน่งอยู่ 6 ปี ได้แต่งหนังสือชื่อ Telling the Truth กล่าวถึงสภาพสังคมอเมริกันในปัจจุบันที่น่าเป็นห่วงจะแก้ไขได้อย่างไร ในหนังสือนั้นมีตอนหนึ่ง เซนนี่ เล่าว่า ที่เมืองฟิลาเดเฟียได้ในปี 1994 วันหนึ่งมีคนขับรถเข็นขายไอศกรีมเข้าไปขายในชุมชนหนึ่ง เด็กวัยรุ่นอายุ 16 ปี เข้ามาขอเงินคนขายไอศกรีม คนขายไอศกรีมไม่ให้เด็กก็โกรธขวักปืนออกมายิง (เด็กวัยรุ่นในอเมริกาใช้ปืนกันมาก) คนไอศกรีมล้มลงแล้วก็ตาย เมื่อเสียงปืนดังออกไปเด็กวัยรุ่นในชุมชนก็ออกมามุงดูแล้วก็สนุก พวกเขาร้องเพลงแรพที่แต่งขึ้นมาเองเดี๋ยวนั้น (rap เป็นเพลงชนิดหนึ่งที่ใช้ดนตรีประกอบคำพูด ไม่ใช่ร้องเป็นทำนอง) ตั้งชื่อเพลงว่า " เดคิล มิสเตอร์ซอฟตี้ " ("They Killed Mr. Softee") เพราะขายไอศกรีมยี่ห้อมิสเตอร์ซอฟตี้ เด็กเหล่านั้นร้องเพลงกันอย่างสนุกสนาน คนขายไอศกรีมอีกคนหนึ่งขับรถเข้าไปเห็นเหตุการณ์ เด็กเหล่านั้นก็เข้ามาขอไอศกรีมกันเหมือนกับไม่มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น เขาเขียนบอกไว้ว่า "เด็กเหล่านั้นเห็นคนตายเหมือนดูแมวตาย"

จากการที่เพลโตให้ความสำคัญกับระบบมากกว่าปัจเจกบุคคล ทำให้ไม่เห็นคุณค่าของสถาบันครอบครัวที่มีผลต่อการพัฒนาในทุกด้านของเด็ก โดยเฉพาะทางด้านจิตใจ อาจทำให้เด็กที่เติบโตภายใต้กฎระเบียบนี้มีปัญหาทางด้านจิตใจในอนาคต แทนที่จะได้ผู้ปกครองที่ทรงคุณธรรมตามที่เพลโตต้องการ อาจได้ผู้ปกครองที่ไร้คุณธรรมก็ได้ เพราะเป็นสิ่งที่ขัดต่อธรรมชาติของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง เราจะเห็นได้ว่าไม่มีสถาบันใดทำหน้าที่ดีกว่าสถาบันนี้ เพราะความรักและความอบอุ่น เด็กจะหาที่อื่นใดเสมือนครอบครัวนั้นยากมาก พ่อแม่ส่วนใหญ่มีความรักลูก ย่อมจะประคับประคองเลี้ยงดูลูกของตนเป็นอย่างดี แม้จะยากก็มีเงินก็ตาม ครอบครัวจึงเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเติบโตใหญ่ การเลี้ยงดูจากที่อื่นแม้จะทำได้ เช่น สถานสงเคราะห์ โรงพยาบาล ตามบ้านรับเลี้ยงเด็ก ฯลฯ ก็ทำไม่ได้ดีเท่า เพราะอาจจะให้เด็กได้แต่การเลี้ยงดูทางร่างกาย แต่ทางด้านจิตใจนั้นทำได้ยากมาก เพราะมีเด็กเป็นจำนวนมาก การจะให้ความอบอุ่นแก่เด็กทุกคนเสมือนพ่อแม่ให้แก่ลูกนั้นทำไม่ค่อยได้ ด้วยเหตุนี้เด็กในสถานสงเคราะห์ ในโรงพยาบาล ตามบ้านรับเลี้ยงเด็ก ฯลฯ ส่วนใหญ่จึงพัฒนาได้ช้า เช่น เดินช้า พูดช้า อารมณ์ไม่มั่นคง และบางครั้งก็ทำร้ายตัวเองเพื่อเรียกร้องความสนใจ ฉะนั้น ครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่สำคัญมากต่อระบบการพัฒนาทางร่างกาย และจิตใจของเด็ก เป็นสถานที่ส่วนใหญ่เลี้ยงดูเด็กให้เป็นคนที่มีจริยเติบโตที่สมบูรณ์ ไม่ให้เกิดปัญหาสังคม ถ้าปราศจากครอบครัว การคงอยู่ของมนุษย์อาจไม่สมบูรณ์

2. แนวคิดเรื่องหน้าที่ มีความสำคัญทั้งในพระพุทธศาสนาและเพลโต

แนวคิดเรื่องธัมมิกราชาและราชาปราชญ์ เป็นแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการทำหน้าที่เพราะไม่ว่ายุคใดสมัยใด บริบททางสังคมและการเมืองจะเป็นเช่นไร ความต้องการที่จะมีนักปกครองที่ดีที่ทำหน้าที่ในการสร้างประโยชน์และความสงบสุขให้แก่ประชาชน ทั้งพระพุทธศาสนาและเพลโตย่อมต้องมีเหมือนกันคือ นักปกครองจะต้องมีธรรม ธรรม ในที่นี้หมายถึง หน้าที่หรือข้อพึงปฏิบัติของนักปกครองที่ดี พระพุทธศาสนาเน้นความสำคัญของปัจเจกบุคคลจึงให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของนักปกครอง นักปกครองที่ดีในทัศนะของพระพุทธศาสนาต้องปฏิบัติธรรมหากเมื่อใดนักปกครองไม่ปฏิบัติธรรมเมื่อนั้นก็ไม่อาจเป็นนักปกครองที่ดีได้ ในการกล่าวถึงธัมมิกราชา จึงเป็นการกล่าวถึงหลักธรรมที่นักปกครองจะต้องยึดถือปฏิบัติเพื่อให้เป็นธัมมิกราชา เช่น ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร ราชสังคหวัตถุ

จากการที่พระพุทธศาสนาเน้นที่ตัวบุคคลให้ความสำคัญกับคุณธรรมของผู้ปกครอง กล่าวได้ว่า การที่บุคคลใดจะปกครองสังคมให้ได้ดีนั้นจะต้องปกครองตนเองให้ดีเสียก่อน หลักธรรมในการปกครองจึงเป็นหลักที่ใช้ในการปกครองตนเองและปกครองสังคม ถือว่าเป็นสิ่งที่ตั้งงาม เป็นสิ่งที่นักปกครองที่ได้ชื่อว่า ธัมมิกราชา จะต้องยึดถือและปฏิบัติอย่างเคร่งครัดซึ่งจะช่วยทำให้

มนุษย์เราเป็นคนดีและทำให้เกิดสังคมที่ดี ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนหรือสังคมโดยส่วนรวมนั่นเอง

ตามหลักธรรมในการปกครองนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องตระหนักให้มากที่สุดก็คือเมื่อเราได้รับการกำหนดถึงการมอบหมายให้ทำหน้าที่ในการปกครองบุคคลผู้นั้นจะต้องทำการปกครองเพื่อผลประโยชน์ของผู้ได้ปกครอง เช่น การปกครองตนเองก็เพื่อให้ตนเองเป็นคนดีและถ้าปกครองสังคมก็เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคมส่วนรวมมากกว่าเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว หากใครไม่ยึดถือและไม่ปฏิบัติตามหลักดังกล่าวนี้ก็ย่อมจะได้ชื่อว่า เป็นคนไม่ดี หรือเป็นนักปกครองที่ไม่ดีเมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการปกครองสังคมก็ต้อง ตัดสินใจ ตกลงใจ กำหนดนโยบายหรือออกกฎหมายโดยยึดมั่นในผลประโยชน์ของสังคมโดยส่วนรวม เป็นที่ตั้ง ถึงแม้จะต้องเสียผลประโยชน์ส่วนตัวไปก็ตาม ทั้งนี้ไม่ว่าจะอยู่ในรูปใดก็ต้องยินยอม

สำหรับสังคมไทย ธรรมในการปกครองส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการปกครองในระดับใด เช่นระดับประเทศ หรือการปกครองตนเองโดยเฉพาะในประการหลังนี้เป็นสิ่งที่พระพุทธศาสนาเน้นความสำคัญมากเป็นพิเศษ สิ่งนี้นับว่าตรงกับหลักธรรม ในประเด็นที่ว่า ก่อนที่จะไปปกครองผู้อื่นหรือปกครองสังคมให้ได้ดี นั้นคนเราจะต้องปกครองตนเองให้ได้ก่อน

จากการศึกษาแนวคิดเรื่องธัมมิกราชา จะเห็นได้ว่าธรรมของนักปกครองในทุก ๆ ข้อมีคุณค่าต่อการนำมาเป็นจริยธรรมในการปกครองสำหรับสังคมไทยตลอดมาเป็นเวลาหลายศตวรรษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ช่วยควบคุมจิตใจและความประพฤติของผู้ปกครองและผู้ได้ปกครองให้อยู่ในคุณงามความดีก่อให้เกิดความร่วมมือเย็นเป็นสุขในสังคมเสมอมา ถึงแม้ในปัจจุบันระบอบการปกครองของไทยจะเปลี่ยนมาเป็นแบบประชาธิปไตยแล้ว ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงวัฒนธรรมทางการเมือง การปกครองแบบดั้งเดิมให้เข้ากันได้กับการปกครองแบบใหม่ โดยเฉพาะหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติปฏิบัติของผู้ปกครองก็เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยและต้องยึดถือเป็นหลักในการปกครองต่อไป ดังนั้นการมีคุณธรรมในการปกครองจึงเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติและเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ฝ่ายปกครองสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบมีความจริงใจและอุทิศตนเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง

จากการที่เพลโตให้ความสำคัญกับระบบหรือรัฐ ทำให้เพลโตเชื่อว่า ระบบหรือรัฐที่ดีสามารถทำให้บุคคลมีคุณสมบัติตามที่รัฐต้องการได้ ดังนั้น การมีนักปกครองที่ดี มีคุณธรรมจึงขึ้นอยู่กับระบบหรือกฎระเบียบในการคัดเลือกและตรวจสอบผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่ในการปกครอง

โดยเพลโตเน้นที่ระบบการศึกษา เพราะเพลโตเชื่อในธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างโดยธรรมชาติทำให้มนุษย์แต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกัน กล่าวคือมนุษย์โดยธรรมชาติมีอยู่ 3 ประเภทคือ ผู้ที่มีธาตุเหล็กและทองเหลือง จะมีธรรมชาติของจิตที่เน้นหนักไปในด้านความปรารถนาในทรัพย์สิน เงินทอง และรักการผลิต พวกนี้จะเป็นราษฎร พวกที่มีธาตุเหล็ก มีธรรมชาติของจิต เน้นในด้านของภาคน้ำใจ รักความกล้าหาญ ต้องการเกียรติยศชื่อเสียง เหมาะสมที่จะเป็นทหารป้องกันประเทศ ส่วนพวกที่มีธาตุทองมีธรรมชาติ รักความรู้ มีปัญญา เหมาะสมที่จะเป็นนักปกครอง

ดังนั้น ระบบการศึกษาจะทำให้สามารถเลือกและผลิตคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมทั้งด้านร่างกายสติปัญญาและคุณธรรมซึ่งมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่จะมาเป็นราชาปราชญ์ เมื่อบุคคลที่เป็นราชาปราชญ์ผ่านระบบการศึกษาที่จัดขึ้นโดยรัฐ บุคคลนั้นก็ย่อมจะเป็นนักปกครองที่ดีที่เข้ามาทำหน้าที่ในการสร้างความสงบสุขและให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชน

แม้ทั้งสองระบบความคิดนี้ จะเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการทำหน้าที่ในฐานะผู้ปกครอง แต่ว่าก็ยังมีความแตกต่างในสาระสำคัญที่พระพุทธศาสนาเชื่อว่านักปกครองจะปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผลตามเป้าหมายได้ ต้องเกิดจากจิตสำนึกภายใน ในขณะที่เพลโตเชื่อว่านักปกครองจะปฏิบัติหน้าที่ให้ดีดี ต้องมีกรอบแห่งกฎระเบียบที่ดีไว้กำกับ

แสดงให้เห็นว่าทั้งแนวคิดแบบพระพุทธศาสนาและเพลโต มีความใกล้เคียงกันในแง่เป้าหมายว่า ต้องการให้มีผู้ปกครองที่ต้องทำหน้าที่ให้บรรลุผล คือ สันติสุขของประชาชน แต่พระพุทธศาสนาเน้นที่การปฏิบัติหน้าที่(ธรรม)โดยการสร้างจิตสำนึก ขณะที่เพลโตเน้นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจะได้มีการศึกษาถึงความเป็นไปได้ที่จะนำระบบจริยธรรมในการปกครองของพระพุทธศาสนามาใช้แก้ปัญหาทางการเมืองในปัจจุบัน
2. ควรจะได้มีการศึกษาวิเคราะห์ความคิดทางการศึกษาของเพลโต